

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

SLOVENEK.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 71.

V Celovcu v sredo 5. septembra 1866.

Tečaj II.

Pobratimo se!

Kar se je duh slovanski oživil in kar izhajajo slovanski časniki v tem duhu, vselej smo klicali: „Narodi avstrijski, podajte si roke, pobratite se in delajte z zedinjeno močjo v ljubezni in vzajemnosti, da bote vsi svobodni in srečni! Pa ta prijazni in bratovski klic ni našel v srcih Nemcev in Madjarov ljubeznjivega odmeva in rodovitne zemlje. Celih 18 let je že, kar nam je prisijalo v Avstriji rumeno solnce ustavne svobode, — pa kje je ustava in kje svoboda? — Kje je sreča kje je blagostanje? Minula leta so bila leta ostrih skušnjav in hudih težav, pa celih 18 let je preteči moralo, da so Nemci jeli spoznavati, kako da je treba ljubezni in vzajemnosti med raznimi narodi obširne Avstrije. Pozno pridete, pa — da le pridete; tu vam Slovenci podajajo desnico in kličejo: Pobratimo se!

Kakor juterna zarja lepših dni se nam dozdeva beseda, ki jo nemški federalisti na Dunaju po „Zukunft-i“ razglašajo. 24 veljavnih gospodov na Dunaju — med njimi je 5—6 mestnih odbornikov — je ta razglas podpisalo in priterdilo, da je teh njihovih misli še veliko Dunajčanov, kakor se je to očitno pokazalo pri mnogih volitvah in shodih.

Ti verli Dunajčani najpred slovesno spodbijajo misel, da centralistični nemški časniki na Dunaju pišejo in delajo po duhu in smislu avstrijskih Nemcev. Po tem pa pravijo dalje, da imajo na svojem programu zapisano to le: Naj so politično ravnopravne vse narodnosti, naj se opravi vsaka na-

rodna hegemonija ali nadvlada, naj se nobenej narodnosti nobena sila ali krivica ne dela, naj se Avstrija po novem kopitu svobodno uravna, kakor se razni narodi med seboj sporazumijo in sklenejo. Zatorej obsojajo in merzijo vse to, kako nekteri časniki narode med seboj dražijo in šuntajo pa vsem skupaj pogubni grob kopljejo. Vsi narodi naj uživajo enake in ravno tiste pravice! Kakor Nemci mislijo sicer nemški duh in nemško narodnost posebno povdarjati in zagovarjati, pa so zraven tudi te misli, da nemško omiko mogočnost in velikoserčnost najlepši in jasnejši s tem na znanje dajejo, da se potegujejo in pot ravnajo za svobodno sporazumljenje in spravo med vsemi narodi. Zatorej morajo kot Nemci sicer želeti, da se vse čisto nemške dežele združijo v eno skupino in dobojo en občen ali generalen zbor, pa vendar še nimajo pri roci nobenega načerta, po katerem bi se morale te deželne skupine napraviti in cela država uravnati; kajti ti svobodomiselnji Nemci so prepričani, da pri tako imenitnej reči, ki se vseh stranek tako živo in tesno tiče, nima le ena sama stranka glasú, le ena sama razsojevati in določevati po svojej volji. Njih geslo je: Naj se vsi avstrijski narodi svobodno in bratovsko pogovarjajo, posvetujejo in določajo o tem, kako naj se nova Avstrija uravna na svobodnej, federalnej podlagi. —

To je res moška in poštena beseda, ktere smo svobodno veseli vsi federalisti. Pa ne zamerite nam Slovincem, da Vam, ljubi politiški bratje in zavezniki! odkritoserčno povemo, da smo lepih besed in zlatih obljub

že slišali dosti; ali besede in obljube so vse ostale le prazne in mertve! Kažite te lepe besede vsaj Vi v djanju: pobratimo se v resnici.

Spoznajte nas Slovence za ravnopravne državljane, spoštujte nas, podpirajte nas! Naj velja med nami kerščanko pravilo: „Karkoli želiš, da se tebi stori, stori tudi ti drugim; karkoli pa tebi ni po volji, ne delaj nikomur tudi ti!“ —

Avstrijske finance na križnem razpotju!

(Konec.)

Deržave si morejo v zmiraj večih potrebah s tem pomagati, da si ali dohodke pomnožijo ali pa da stroške zmanjšajo. V Avstriji pa ne gre več dohodkov poviševati, ker so davki že povsod tako veliki in silni, da kmet ali posestnik pri najboljši volji in kljubu največemu prizadevanju komaj shaja in mora zadovoljen biti, da ima vsaj toliko prihodkov, da zamore davke in delavce poplačati. Tedaj gre le preiskovati, ali se morejo stroški za toliko zmanjšati, da se plačajo obresti za nove potrebe in dolgove. Ako bi tedaj hotli unih 400 mil., ki niso založeni, kot dolg na obresti naložiti, dobili bi po Frankobrodskem kursu, ki je n. pr. 9. avgusta t. l. 48 $\frac{2}{3}$, za narodno posojilo znašal, komaj po 10 odstotkov na posodo. Po tem takem bi se pa le naložilo deržavi, ako bi bila velika sreča, novih 40 mil. obresti. Če k temu še privzamemo po zgledu zadnjih let k večemu le 30 mil. tega, kar

Besednik.

Listi iz Haloz.

„Kder brat bratu roko dava,
Ondi ni dom ni rod ne strada.“
Primurska poslovica.

Pokojni slovanski Girardin in narodno-politiški mučenec Havliček Karol je iskreno svetoval svojim rojakom Čehom, da naj se vsak najprvle do jedra nauči češčine in domače zgodovine in po tem se loti slovanskih narečij in drugih jezikov, ker domača beseda je trdna podloga učenju drugih jezikov. On je tedaj navajal Čeha, da najpred natanko spoznajo svoj govor in po njem svoje bitje, običaje, zgodovino ter poprek svojo milo domovino, potlej še najširijo svoj znanstveni kolobar, kar je res prav pametno in naravno. Še ptica in zver upoznava najprvle svojo okolico, da se ve varno in urno v nji gibati. Toisto je svetovati nam Slovincem, ki preradi hlepimo, najbolj zбог neugodnih okolnosti, po tem, kar pri drugih narodih vidimo ter isto posnemamo. Nam je treba pred vsem razun domačega jezika poznavati vse razmere našega naroda, navade, običaje, sege, krepsti pa tudi pregreške, da se popravijo; po takem moremo loži delati narodu na korist vedoči, česar potrebuje in kar se ima odpraviti. Čehovi so preučili vse, kar je njihovega, jezik, zgo-

dovino, zemljepis in narodopis do slednje pike; to bi bila tudi nam dolžnost. Mi še svojega slovenskega naroda vseh vejic ne poznamo ali celó malo, n. dr. Prekmurce; oni pa nas le povrhoma, ker pogrša se krepke knjižne zveze in vzajemnosti, in ker imamo premalo občila. Zarad tega priporočamo našim vrlim učenjakom slovenskim, ki imajo priliko in sredstva, zagledati se po svoji domovini, nje se učiti, hvale vredne prikazni naznanjati, lagodne ali slabe pa grajati. Kako koristen in zanimiv bi bil popis vsega Slovenskega! Kteri Slovenec ne bi rad prebiral takega spisa? To pa bi mogle le združene moči dovršiti. Ptica pevka obletujoča svojega gnjezda okolico veselo žvrgoleva: ravno tako se narodnik, ki pregleduje kraje svoje drage domovine, v srcu raduje, ko nahaja skrbne narodne, pospešnike in prijatelje, posebno pa marljivo narodno gibanje in napredek v knjigi in unnem gospodarstvu. — Razve (razun) drugih znakov narodi sodijo napredek v omiki po tem, koliko se knjig kake birc razpravi med ljudstvo, koliko naročnikov štejejo narodni časniki. Pri nas se menda tudi sme vzeti to merilo; toda pomisliti je, da mnogo ljudi našega naroda prebira samo knjige in časnike v tujem jeziku napisane, česar učilnice krivimo, zlasti po mestih. Kako hočeš in moreš prebirati spise v jeziku, ktereга se nikdar nisi učil, kamoli naučil? Vendar dan današnji se množi slovensko bralstvo kljubu tej oviri in mnogim drugim

zadržkom; še krepkejši pa bi se lahko množilo, ko bi naši omikanejši rodoljubi bolje skrbeli za širjenje naših knjig brez truda ni kruha, brez žrtve ni zmage!

V „bledi črtici“ sem napisal, kar je treba vedeti o Ptuju gledé na narodno in nenarodno življenje, vendar še prilazem nekoliko besedic. — Nikakor ne morem razumeti, da še v četrtem razredu glavne učilnice učiteljuje trd Nemec, in da ta možicelj hlepi celó po ravnateljstvu. Take birc ljudi ne moremo več rabiti na Slovenskem, kakor Madjar trdega Nemca ne, ki ne zna temeljito madjarščine. Resno svetujemo taki gospodi, tudi gimnazijskim učiteljem in ravnateljem, naj da se pokažejo točni vedeži naše besede, ali pa naj povežejo culice in naj se poberejo od nas, ter jo pobrišejo, od koder so priromali, iz vsega osrčja jim želimo srečen pot! Taka gospoda jasno kaže, da malo mara za posvečeno besedo vladarjevo. Mi moramo imeti, če bi se tudi železne duri trle, po vseh svojih učiliščih ljudi, ki so sposobni spolnjevati dolžnosti svoje, oziroma na Slovence. — Pošta je gledé na nas sploh v redu, sprejemljejo se pisma sè slovenskim naslovom brez prigovora, kakor se dohaja, pa završkemu poštnemu odpravnistvu priporočujemo poboljška, kakor se je obetaló, inachi bodemo spet trkali pri poštnem ravnateljstvu v Gradcu in, ako to ne bo pomagalo, na višem mestu; kajti v teh rečeh ne razumemo nikake šale! — Čitalnica trdno stoji, samo želeti bi bilo,

primanjkuje, znašal bode še potem ves deficit, t. j. kar državi vsako leto primanjkuje, najmanj 70 milijonov!

Če z Benecijo vred tudi letnih dohodkov za 40 mil. zgubimo, in če se pri tem državni stroški, ki so za Benecijo vsako leto šli, za 50 ali celo 60 milijonov zmanjšajo, znaša vendar še letni deficit 50 mil. gld. Ali se bodo mogli državni stroški za toliko zmanjšati? Dohodki, ki so za cesarja ustanovljeni, in pa stroški za vnanje zadeve niso v Avstriji presiljeni. Ministerstvo bogočastja in nauka dobiva pravo mervico (4³/₄ mil.), pri pravosodju se ne sme, pri policiji pa ne more kaj zdatnega zbrisati. Ako bi se pa pri ministerstvu notranjih zadev in pri deželnih namestnijah (skupaj 44 milijonov) 20 odstotkov utergalo, ostajalo bi še zmiraj 40 milijonov, za kolikor bi se morali stroški za vojaške potrebe zmanjšati.

Če torej l. 1863 za zadnje pravilno leto vzamemo, ker l. 1864 je bila šlesvik-holstinska vojska, od l. 1865 pa še niso računani znani, nahajamo 112³/₄ mil. stroškov za armado na suhem, 10¹/₂ mil. pa za pomorsko. Da se stroški za brodovje ne morejo zmanjšati, vsakdo ve. Deržavni zbor je sicer pri proračunu za armado na suhem nekaj zbrisal, ali ni mu obveljalo. Bilo je tedaj 80 linijskih polkov pešcev. Ako bi se tedaj 40 mil. zbrisalo, zraven pa obderžala zdanja vojaška naprava, morali bi tudi polke (regimente) od 80 na 50 znižati.

Največa težava pri državnih stroških je pa državni dolg, za kterega se je moralo 1863. l. 140 milijonov obresti plačati. Ker se pri dolgu ne more nič prihraniti ali zbrisati, dale bi se le obresti zmanjšati. Če bi se torej obresti po 5 odstotkov na 3% znižali, znižali bi se tudi stroški o l. 140 na 84 mil. Deficit bi bil s tem odpravljen, dohodki bi bili enaki stroškom. —

Take so misli pisateljve v „Auslandu“. On meni tudi, da se armada od 80 na 50 polkov nikakor ne da zmanjšati, nasproti pa se mu zdi b a n k r o t, t. j. če se obresti znižajo, v največi sili nekaka dobrot; vendar pa tudi priporočja, naj se še en proračun ali budget sestavi, da se bo videlo, ali je še mogoče dalje gospodariti, ali pa bankrot oklicati. Nevarnost je tedaj velika! Govori se tudi, da imajo avstrijski držav-

ljani sami največ državnega papirja v rokah, tedaj bi tudi ta grozna nesreča tudi le državljanu same najhujši zadela. Mirabeau je rekel, da je bankrot največi davek. Avstriji pa gre zdaj eno ali drugo si izvoliti: ali zboljša vojaško napravo in zmanjša armado, ali pa okliče bankrot, ki bode kriv tisočernih družih in bode brez števila ljudi in rodbin na boben in beraško palico pripravil. Mi mislimo, da se noben domoljub ne bo tu opotavljal voliti pravo! Zraven pa še pristavljamo, naj se tudi sniža druga armada, armada uradnikov, ktera tudi vsako leto požre ogromne denarje. Naj se vpelje prava avtonomija, naj se deželam in občinam izroči mnogo opravil, ktere dosedaj opravljajo plačani uradniki, in — tako mi sunca! — naša težka butara se bode zljajšala za milijone in milijone, zraven pa vendar vse še pojde lepo po redu. Kaj ljudje sami premorejo, pokazalo se je ravno kar v vojski na Češkem. Uradniki so jo hitro pobrisali, opravila pa prepustili državljanom, ki so jih pa tudi izverstno oskerbljevali. Zakaj bi ne ostajalo vselej pri tem? —

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju 2. sept. (Mir; — kupčijska pogodba; — ministerstvo; slava cesarju; Madjari in Čehi; nova nemška stranka; nemški liberalci in Bismark.) Pisma, v kterih je mir s Prusko sklenjen in podpisan, sprejela so se vzajemno od obeh strani 30. avg. ob 11. uri pred poldnem v Pragi. Baron Werther se je v Berolin, baron Brenner pa na Dunaj podal. Na enej strani je torej mir že gotov, ako ravno sta si po naznanilu nekterih časnikov grof Bismark in b. Brenner v nekterih zadevah nekaj navskriž, — mir se pa zavolje tega vendar ne bode razdiral. Tudi Talijani so menda volje, mir prej ko je mogoče, z nami skleniti. Bog daj, da se tudi to delo srečno dožene, potem pa navstane za naše državnike drugo novo pa še bolj imenitno delo: Naj se napravi med Avstrijo in Italijo nova, nam koristna kupčijska pogodba! Naša kupčija in obertnija je poslednja leta veliko škodo in zgubo terpela, da, komej že dihala; naj se Avstrija z Italijo pomiri in spoprijazni, da

se proti jugu spet vrata odpro našemu železu in svincu, našej obertniške in rokodeljske robi in drugim pridelkom in izdelkom ne samo po Koroškem, timve po celej Avstriji! — Najpred se je govorilo, da bota pri pomirjevanju z Italijo nas zastopala grof Wimpfen in baron Burger, zdaj se pa le samo prvi imenuje. — Belkredi ostane, ravno tako tudi Esterházy, namesto Mensdorfa pa pride Hübner, namesto Wüllerstorfa menda nihče; ministerstvo za kupčijstvo se bode neki finančnemu ministerstvu pritaknilo. Že je bilo pred nekimi leti tako, pa naše gospodavstvene zadeve so se zanemarjale in narobe — svet, ako se kaj tako škodljivega še enkrat poskuša. Na naše gospodarstvo, na kupčijske, obertnijske, rokodelske in kmetijske zadeve bi imela naša vlada posebno skerb obračati, ne pa jih na stran potiskovati in zanemarjati. Zatorej naj se poišče pravi mož za kupčijsko ministerstvo! Da na mesto Mensdorfa nastopi Hübner, to nam nekaj skerbi in strahu navdaja; kajti ta gospod menda trobi tudi v stari rog nemške politike. Kar nas pa tolaži, je to, da znani Biegeleben, ki je dozdaj v zunanjem ministerstvu zvonec nosil, odstopi, njegovo mesto pa prevzame baron Brenner, ki je s Prusi mir narejal. Skorej zvemo pravo resnico. Po najnovejših sporočilih pa neki Mensdorf gre na Česko za vojaškega poveljnika. — Dozdaj je za potrebe cesarskega dvora šlo 7,420.000 gold.; cesar pa je prostovoljno zaukazal, naj se ta znesek zniža l. 1867 na 5,065 000 gld., torej se prihrani državi 2,355.000 gld. Gotovo se razlega za ta velikodušni ukaz po celej Avstriji presvitlemu cesarju slava in hvala. Naj bi se ta prelepi cesarjev izgled posnemal tudi na druge strani! Milijonov in milijonov bi se lahko še vsako leto prihranilo! Ali je treba toliko in tako dobro plačanih poslancev pri tujih državah? Ali je treba toliko visoke in masno plačane gospode pri armadi? Koliko gre na zdrave in še terdne penzioniste! Koliko na prazne pisarje! Koliko na preskerbljevanje naše armade, kar bi se moglo doseči veliko boljši kup! Ali se pri tem ne bo nič pre naredilo? Ali se bode skorej vpeljala tolikrat obljubljena avtonomija ali samouprava, po kterej bi ne bilo treba toliko plačanih uradnikov, — rade in vesele bi veliko opravil oskerbljevale dežele in občine same. Ali je treba ljudi siliti, da si napravijo toliko pisem pri advokatih in notarjih pa jih pitati s kervavimi krajcarji? Le nekte reči sem omenil, ki bi se dale drugači napraviti na korist in srečo cele države. Po tem še le ne bode slave in veselja ne konca ne kraja po celej cesarvini. Da bi grof Belkredi le skorej tako srečen bil, v državnem zboru na Dunaju zbrane imeti poslance vseh kraljestev in dežel! Ta občni državni zbor nam bo gotovo pomagal in zboljšal žalostno stanje naših financ! Ako ravno na Belkredija vse zaupanje stavimo, vendar se bojimo, da bi ga Madjari ne zapeljali na krivo pot, Madjarom ni mar za cesarsko besedo: Enake butare — enake pravice, — njim je le mar za to, da vodo pridno obračajo na svoj mlin in vroče železo, kujejo najbolj ko morejo. Madjari dobojo svojo deželno skupino, svoje ministerstvo in druge pravice in svoboščine; zakaj neki ne tudi drugi narodi? Pred tremi leti je na Ogerskem navstala lakota; visoka vlada je podaljšala obrok za plačevanje davkov in jim posodila 15 milijonov. Pravo je tako in nihče ne more reči zoper to nobene besedice. Kaka pa je zdaj na Češkem, Moravskem in Šleskem? Siroščina in sila je taka, da je večje biti ne more! Časniki pa donajajo pisma, v kterih uradniki ljudem zaukazujejo, naj svoje davke odrajtajo brez odloga o pravem času. Ni se čuditi, da je vse žalostno in pobito ter da vse težko pričakuje prihoda svitlega cesarja. v te nesrečne dežele. Prepričani smo, da bode cesar tudi svojim slovan ski m podložnikom usmiljen in skerben oče. — Že je

da naj se čitavničarji bolje vadijo pravilno slovenščine. V čitalnici pa še pogrešamo več bogatinov, kteri so sisali slovenske matere mleko, ter si kopičijo bogastvo iz žuljev slovenskega ljudstva. Takim možem menda ni znano, kaj je nevhvaležnost in kaj brezvestnost. Kdor ne mara za svoje, je lagoši ali slabši od . . . Radi bi bili in velika potreba je, da bi nam Oroslav spet konči (vsaj) pozimski čas račil razkrivati zaklad našega krasnega jezika. — Uradi po navadnem starem kopitu krijijo vse spise, kakor za Bacha in Schmerlinga; le dva sodniška gospoda razpošiljata pozive tudi v slovenskem jeziku in en g. bilježnik, kteri rad napravlja po volji stranek slovenska pisma. Slava! Matica doslé šteje dva družnika posvetnjaka v vsem Ptuju, kar ovaja obilno nemarnost. Pri inih narodih podpira vsak omikanejši človek take zavode, nam pa je tako malo skrbi za domače svetinje! Ali nam ne gre v glavo, ali nočemo pojmiti naloge svojega bistva, saj ne živimo samo za to, da si nabiramo blago, nego tudi za to, da ga obračamo na korist narodu, od kterega in med kterim živimo, in za kterega bi morali iz vseh moči živeti. Prav je rekel Vörösmárty v pesmi „Sziget“: „Naši prededi so umirali za domovino, mi pa niti za njo živeti ne umemo!“ Gg. duhovnikom slovenske župe naznanjamo, da celo nekda j ako nas pomenčajoči zavod Admont med sivimi planinami nemškimi šteje po več matičarjev,

— vi pa doma na Slovenskem ste tujci za naše omikalno društvo, — bodite naši! Pozvedel sem, da kroži v najnovejši dobi pola, kjer se zapisujejo gospodje na Ptuju za imenovano društvo; le skoro na videlo! Nekomu bržkone niso po volji besede, ki sem jih onokrat omenil, namreč da onih gg. duhovnikov, kteri so lani in predlanjskim o priliki duhovniške skupščine obetali pristopiti k Matici, nijeden doslé tega ni storil. Po strogih pravilih zdravega miselstva sodé se lahko in jasno vidi, da je tu bil govor o onih, kteri še niso bili pripisani, gg. K. in V. pa že se nahajata v imeniku 1865 l.; duhovniška skupščina 15. apr. pa se je poznej obhajala, tedaj. . . . Toliko na porazumnost in na to, da smo vajeni vselej čisto istino (resnico) pisati; ako kdo ni bil mož-beseda, nismo mi krivi. Zastran družbe sv. Mohorja omenjam to, da bi se vsaj v slovenski župi živo priporočalo ljudém s propovednice ali lece, naj se vdeležujejo toliko koristne narodne naprave. Opomin nikakor ne ostane glas vpijočega v puščavi, pa tudi po mestu so ljudje, kteri pozvedevši koristni namen te družbe ne bodo odtežali svoje roke pomočnice. Naznanila je treba! V čitalnici bi se tudi lahko pola razgrnila na podpis in pristop k tej družbi. O rečni gimnaziji in kmetijski učilnici zopet vse dremlje; zahvalnost ide Blagotinščakovcem!

(Konec pride.)

„Slovenec“ naznanil, da je tukaj na Dunaju na beli dan stopila „nemška, federalistična, napredovavna stranka“. Šteje med seboj bogate posestnike sloveče inteligencije in mestne odbornike. Dunajčane je to nekako poparilo in zbudilo iz njihovih centralističnih sanjarij. Veče število nemških časnikov razglas te nove nemške stranke še dosti pošteno in pametno pretresa, — le znana „Alte Presse“ gode svojo staro, umazano pesem in vse na smeh in sramoto postavlja. Pa verjemite mi, da prijazen glas te stranke ne samo pri prebivalcih našega mesta, timveč po celem državi naje prijazno mesto: Kar je pametnih ljudi, vsi so že siti boja in klanja, v katerem razne narodnosti svoje materijalne in dušne moči zapravljajo pa občno svobodo in napredovanje zavirajo: Narodi bodite pravični, ako hočete svobodni biti! — Naše nemške liberalce mora gotovo sram biti, ko slišijo besede, ki jih je Bismark v državnem zboru govoril. Nagovarjali so ga namreč nekateri poslanci, naj po tistih deželah, ktere nove pruske vstave dobrovoljno prevzeti nočejo, po sili jo vpelje in obsedni stan okliče, Bismark pa jih za verne, da bi to vendar le pregerdo bilo, da bi se nova ustava po takem — silnem — potu vpeljala. Kaj pa so naši nemški liberalci l. 1861 počenjali? Februarni patent so hotli po sili, po obsednem stanu vpeljati; kazenska postava od l. 1852 jim je premehka bila in skovali so v državnem zboru nekaj novih paragrafov, s kterimi so jo dobro poostriili pa tudi dosti federalističnih vrednikov v ječo spravili. Bismark jim je živo žerjavico potrosil na njih terde buče, — da bi le kaj zdalo!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Naš program; Belkredi in Madjari; monturna komisija; čuden patron; nesreča; slov. duh.) Vojska bo Avstrijo vso prenaradila, vsa druga mora biti njena notranja in zunanja politika. Torej terka tudi na naša vrata vprašanje, kaj bo v novej Avstriji z našim slovenskim programom? Najimunitnejše vprašanje pa je za nas Slovence to, ali ostanemo tudi zanaprej tako razcepjeni po sedmih deželnih zborih ali pa nas združijo v eno ali pa v več deželnih skupin? Odgovor dati na to prevažno vprašanje, ni tako lahka reč, premišljevanja bode treba na vse strani. Torej bode tudi „Slovenec“ začel to reč pretresovati in vabi vse rodoljube, naj ga v tem poslu krepko podpirajo! Kar se nam pošlje in nasvetuje, bomo odkritoserčno razglašali, naj se glas slovenskih zvonov čuje na vse plati: „Prosta je pol“, rekel je svitli cesar. Deželnih skupin, ktere se nam Slovincem ponujajo, je pa več: Stari oži zbor za vse dežele takraj Litave; — oži zbor brez Čehov in Poljakov, da bi bili sami Nemci in mi Slovenci vkup; — notranja Avstrija, da bi imele dežele: Koroška, Štajerska, Kranjska, Primorska in Istrija en občen zbor; — sedanje ministerstvo misli menda Kranjsko, Primorsko in Istrijo združiti v eno skupino z deželnim zborom v Terstu; kaj misli s Koroško in Štajersko, ni znano, ali ostane vsaka za se ali pa sezlijete v eno? — ilirska kraljevina: Koroško, Kranjsko, Primorsko in Istrija, — kaj pa bo s Štajersko? — slovenska marka, v katero bi spadala ilirska kraljevina in slovenski del Štajerskega, in slednjič je pa še Slovenija ali čisto slovenska skupina na podlagi narodnih mej. Naj rodoljubi vse to prevdarjajo, misli svoje naznanjajo in tako pomagajo, da se pravo zadene! — Belkredi se menda z Madjari pogaja, pa se ne more zediniti. Predložil jim je poslednjo besedo ali ultimatum; če tega ne prevzamejo pa njihova vendar le obvelja, po tem pa odstopi; 14 dni dal jim je obroka. Naša monturna komisija že

spet veže in baše; govorilo se je, da mora že 6. septembra v Pragi biti, kar se bo pa težko zgodilo, kjer še ne vidimo potrebnih priprav. — Za Galicijo je cesar postavil poteril, da patron kake fare ni na terno zavezan, timveč da sme za fajmoštra izvoliti, kterega koli prosivcev hoče. Rusini so te postavi žalostni, Poljaki pa veseli. Patroni so večidel poljskega rodu in bojo si za fajmoštre zbirali same prevejene Poljake, Rusine bojo pa na stran postavljali. Glejte, tudi v take reči nekteri ljudje narodnost mešajo in vtikajo. Tudi na Koroškem je tak patron ali prav za prav le njegov oskerbnik. Gosp. dr. žl. Vest, notar v Celovcu in oskerbnik grof Dietrichsteinovih grajščin, je že večkrat rekel, da ne podeli nobene fare takemu duhovniku, ki je znan za slovenskega rovarja (to pa že vemo, kdo je pri teh ljudeh že rovar!) — V Celovški okolici je jela spet nevarnost navstajati. Nedeljo 8 dni so med božjo službo v Krivejverbi v neko hišo zlomili in vse odnesli. Minuli petek so A. Ambergerja, o kterem smo že nekaj povedali, v Škednji (Stallhofen) blizo Mozburga vjeli in v Celovec odpeljali; mislilo se je, da ravno on tak nepokoj in tako nevarnost nareja, pa kaže se, da mora takih potepuhov več biti. Angeljsko nedeljo je bil fajmošter v Brezi, znani naš rodoljub Janez Kolar, med božjo službo za vse okraden. — Da g. Issleib spet kaj ve od slovenskih federalistov in rogoviležev visokej policiji na nos obesiti, povemo, da se je v pondeljek (3. sept.) na slovečem velikem semnju v Pliberce nekaj Slovencev pa tudi par Nemcev zbralo. Peli in veselili so se pa prepričali, da v Pliberški okolici živi prelepo slovensko petje, ktero je rajni Simandl zasejal, s petjem se pa tudiduh slovenski oživlja in širi. Slava!

Iz Beljaka. (Vojaški kruh; nove peči; trdnjave; nevaren tat; somniji). Uni dan se je pripeljalo k nam po železnici blizo 80.000 — ne 200.000 — hlebov komisa ali kruha za vojake, ki je bil pa že ves plesnjiv in ni bil več za drugo rabo, kakor za gnoj ali k večemu za svinje. Mnogo gospodarjev je djalo, da si ga ne upajo še živini dajati. Govorilo se je, da so koj po peči vroče hlebe na železničine vozove naložili, jih zaperli in ker to tej soparica ni mogla nikamor izpuhteti, splenil je kruh, preden je vojakom v roke prišel. Prišla je z Dunaja posebna komisija v Beljak sprideni kruh poprodati. Pri prvi ponudbi je šlo 1000 hlebov za 20 gold. Pa mozej, ki je dal 20 gold. za 1000 hlebov, močno se je opekkel, kajti ko bi bil le še četertinko ure čakal, dobil bi ga bil za 12 gold.; ko bi bil pa poterpljenje imel do popoldne, bil bi dobil 1000 hlebov komisa po 3 gold! Gotovo je voznja za kruh z Dunaja do sem veliko več stroškov (pravijo da 1000 gld.) prizadela, nego se je prejelo za prodani kruh, zlasti če se še stroški za komisijo zraven prištejejo. Ves ta kruh pa je neki veljal 5000 gld. Zares gospodari se pri nas, kakor da bi imeli zlate gore v premoženji. Zdaj imamo tukaj štiri nove peči, ki so jih v hitrici naredili in v kterih se vsak dan ne vem ravno koliko kruha za vojake speče. Domačih pekov je tukaj osem, ki bi bili kaj radi za boljši kup vso peko prevzeli, pa jih še prašal nobeden ni, ali so volje ali ne? Vsak otročič pa ve, da vse, kar si vlada sama napravlja ali nareja, pride jej veliko veliko drajši, zraven pa še drugi ljudje nimajo tolika prisluzka, le posamni podvzetniki se bogatijo. — Govori se, da se bo pri nas blizo kolodvora zidala nova velika kosarna, ker bomo menda zdaj, ko smo mejači Talijanov, veliko več vojakov imeli, nego dosihdob, da! še o terdnjavah se nekaj klobasá, ki nas bodo Beljačane Nemce varovali napadov laških morda tudi slovenskih?! Kaj pa terdnjave, na ktere gredó milijoni, v vojski pomagajo, uči nas poslednja vojska. Ali bode mar tudi ta jasni pa dragi nauk ves zastoj? — Minulo nedeljo

je neki tukajšni urar, ki je že mnogokrat sedel zavoljo tatvine in ki je bil že letos enkrat v preiskavi zavoljo ropá na poti, zopet pri lepem dnevu okradel urarja svojega soseda za vse ure; pa k sreči so ga še tisti dan zasačili in v luknjo posadili. On je grozno nevaren človek. Govorica pravi, da je že davno zaslužil viseti med nebom in zemljo! Ljudje terdijo, da so sodnije povsod malo preveč milostljive potepuhom! — Ajda pri nas letos dober sad obeta in tudi čebele imajo na nji do zdaj kaj dobro pašo. Od jutra do večera tako lepo diše njive, da bi le pri njih stal in gledal živalice, ki skerbé za zimo in človeku pripravljajo, da bo imel o božiču med drugim tudi kaj oblizniti. — Župani okoli Beljaka so začeli prepovedovati ali licence zadrževati, da se o cerkvenem somnju ne smejo godci imeti. Prav, saj se tako nič prida ne zgodi pri takih priložnostih!

Iz kanalske doline. (Nekaj vojaških novic; draginja; slov. petje.) Mi Kanalčani na vojaški meji smo strašen strah imeli pred Talijani. Ta strah so napravili tudi vojaki, ki so na vso sapo privihrali iz Beneškega na Koroško in tisti hudobni jeziki, ki so med ljudstvo novico trosili, da jim Lahoni pridejo za petami. Talijanski vojaki so se pa popisovali tako hudobni in grozovitni, namreč da koj kradejo in ropajo, požigajo in morijo. Ni čuda torej, da so nekteri babjeverci že po pečinah zavetja iskali. Pa 11. avg. se spet veter zasuče in naši spet mahnejo čez talijansko mejo, odkoder so prišli. Od Pontabla do Terbiža je stala nepretergana rajda naših vojakov, ki so se na Beneško pomikovali. Tiste dni — od 11. do 16. avg. — je bilo največ vojakov in vsaka hiša jih je bila natlačena. Pošlo nam je že vse: moka, kruh, vino in žganje, še za denar ni bilo dobiti ničesar. Vsako uro smo pričakovali povelja, da hajdimo proti talijanskej armadi, da jej spet pete namažemo. Pa glej! 15. avg. gre vse narobe; pričakovali smo, da pojde armada dalje na Beneško, ali pomikala se je le bolj nazaj na Koroško. V Liplajovas smo dobili v kvartir 2 kompaniji princ Hohenhlohškega polka (Kranjci); poveljnik jima je gosp. stotnik baron Rebah. Gospod stotnik, vsi gg. oficirji pa tudi vsi drugi so vse hvale vredni slovenski korenjaki, vsi živi za cesarja in domovino pa tudi pobožni kristjani. Priča temu je farna cerkev, kamor so ti vojaki vsak den pridno hodili in jo polnili. V nedeljo 26. avg. so pri sv. maši slovensko peli. Pevski vodja jim je bil kadetfeldwebel Davorin Peruzzi. To petje je bilo tako lepo in milo, da je vseh serca ganilo globoko. Pevec je bilo osem in ljudje so rekli, da takega petja še niso slišali nikjer in nikoli. Slava vam, verli Slovenci! — Vsa soseska je te slovenske junake kaj rada imela, ker so bili vsi priljudni in domači, zraven pa z malim zadovoljni, pošteni in pobožni. Prav žal je vsem, da so se 27. avg. prestavili v sosednji terg Naborjet. —

Iz slovenske Bistrice 29. avg. J. V. (Slovenščina v c. k. uradnijah). Ko je nastopilo ministerstvo Belkredi, pričakovali smo vsi, da bode pravičnejše narodnostim, kakor Šmerling in njegovi pajdaši in da se ne bo ravnalo po birokratičnih sporočilih, ampak po pravičnih željah in tirjatvah narodov. Več ko leto in dan že vodi grof Belkredi krmilo Avstrije, — od vsega pa, kar smo pričakovali, ni se nam trohice podarilo! Vse je pri starem, kakor je nekaj bilo pod Bahom in Šmerlingom, da, v marsikakem oziru se nam Slovincem še hujši godi, nego poprej. V Ljubljani vlada, postavljen od tega ministerstva, kot cesarski namestnik, baron Bach. Na ljublj. zgornjo realko poklicala sta se mesto domačih ljudi dva tujca. In kar se tiče c. kr. uradnij, ni se v celem tem letu najmanjša stvar v narodnem smislu premenila. Povsod še zmirom gospoduje edino zveličavna nemščina;

kjer pa skuša svoje mesto nastopiti uboga slovenščina, jo nemilo suvajo in porivajo če še tako pohlevno postopa. Zakaj se neki dajejo postave, če se po njih ne ravna?

Po ministerskem razglasu od 20. febr. t. l. bi morali povsod, kjer to tirjajo jezične razmere ali pa stranke žele, zapisniki in razprave slovenski pisani biti. Opiraje se na ta razglas je sedem pohorskih občin položilo pri našem c. k. okrajnem uradu to-le prošnjo: „Ker v vseh naših občinah nikdo nemškine zna, uradniške dopise pa vendar dobivamo vse v nemškem jeziku, kar večkrat dela velike pomote in nepotrebne poti, prosimo, naj se nam zanaprej v domačem jeziku dopisuje, kajti v vsaki hiši je človek, ki slovenski brati in pisati zna“. To prošnjo podpisali so občinski predstojniki in svetovalci in oddal jo je tukajšnjemu c. kr. okr. uradu župan šmarske občine, g. F. Topolič. Že je minulo več ko dva meseca, odkar se je to zgodilo. Prošnja še do zdaj ni rešena, spisuje se pa še zmirom vse nemški! Vprašamo: Zakaj se razglasujejo ukazi, če se taisti zanj ne zmenijo, katerim so namenjeni? Narodna ravnopravnost, o j kje si doma?!

Iz Tržiča. 1. kim. e. — (Čitalnica in spe. — Saison morte. — Kritike. — Nova cerkev sv. Andreja.) Iz mnogih krajev nam, ljubi „Slovenec“, donášaš verle dopise; ali iz naše doline še nisi nič naznanil. Naj mi bo torej dovoljeno, ti nekoliko omeniti. Govorilo se je tukaj pri nas od neke čitavnice, kar je pa ostalo le pium desiderium, ker razbila se je Čitalnica na nemškutarskih pečinah! K večjemu se še pri nas napravi kak „Ball“ srednje baže. Da po tem takem tukaj „Saison morte“ kraljuje, lahko si slehern misli. Človeku, ki je navajen mestnih veselic, mora se zdeti, kakor da bi bilo vse v globokem spanju zakopano. Tudi bi se moral skorej obleči „ins Gewand eines Engels des Lichtes“, po našem: angelj božji sam bi moral kdo biti, da bi tukajšnjim dolgim ženskim jezikom vstregel! — Nova cerkev sv. Andreja, ki smo jo sezidali z združenimi močmi, daje našemu tergu prav, prijetno obliko. Drukokrat kaj več! (Nam bo zeló všeč! Vredn.)

Iz Brega. (Po vojski. Družba sv. Mohora. Glagolske listine. Vojaci). Hvala Bogu, da bo tudi na jugu skorej mir sklenjen, kterega zelo potrebujemo, da se hude rane, ki nam jih je vojska vsekala, zacelijo in notranje zadeve poravnajo. Tudi mi Slovani v Istri smemo se nadjeti boljše prihodnosti gledé narodnosti, ker naš vnanji sovražnik onkraj morja je ves potolčen in pobit, z njim vred pa so tudi osramoteni njegovi enakomisleči prijatli takraj jadranskega morja, ki so rešitbe pričakovali od italijanske armade! Nadjamo se, da se bode priznal jezik vstih Slovincov ne samo v cerkvah in v šolah na kmetih, ampak tudi v naših županijskih pisarnicah, c. kr. uradnih in šolah. Saj jezik naš ni tako trd in ubog, kakor nekteri še trobijo. Edino potrebno je pa to, da se ga je treba učiti, ako ga hoče kdo znati; priporočamo ga vsem našim županom, tako imenovanim „podestatom“, ker skrajni je čas, da se tudi pri nas Slovincih poravna in mačeha, ki je z nami tako trdo ravnala, odpodi. — Družba sv. Mohora šteje v Dolini letos na prvo 8 udov. Bukve ljudem kaj zeló dopadajo, tako da je mnogim žal, da se niso že letos vpisali. Nadjati se torej smemo drugo leto kaj več družnikov. Tudi časnikov se naši ljudje kaj marljivo poprijemljejo; posebno berejo radi Tržaška lista, tudi „Slovenca“; le škoda, da je denarja premalo. Ali to je le pri nas, po drugih vaséh druga poje. Slovenski časopisi so v mnogih res še bele vrane; toliko bolj pa se čislajo „Presse“, Nacetov list in drugi taki. Posebno pa delajo na narodnem po-

ljuju za blagor ljudstva preč. gospodje J. Jan dekan, J. Svet in J. Rupnik, ki neutrudljivo budijo k zavesti svoje ljudstvo. — V dolinski župnijski knjižnici nahajajo se cerkvene knjige, pisane v glagolici, — l. 1545 — 1607. Med temi so: krstna knjiga ali legista sv. krsta 1605 — 1607 in trije urbarji ali kakor kaže slovenski naslov „legistri“ ali kvadirne. V začetku XVII. stoletja in naprej so tudi naši duhovni rabili italijanski jezik v svojih zadevah in zaverгли mili jezik svojega ljudstva. Žalostni dokaz tedanjih časov! — Celi čas, kar vojska terpi, nismo videli vojaške sukne v naših krajih, da si ravno blizo mesta in morja prebivamo. Mislili smo si tudi že, da jih ne dobimo več v kvartir ali v stan, ker bo mir skorej ugotovljen, vojaki pa se bodo razpustili. Toda vse drugači se je zasukalo. Zastran več varnosti zoper kako kužno bolezen, ktera se pri velicih posadkah rada izcimi, razstavilo se je nekaj vojakov tržaške posadke po bližnjih vaséh. Dobili smo 6 stotnij Srbov iz Banata. Sprva so se čudili kmetje, da razumijo Srbe in Hrvatate tako dobro, kakor so za krimske vojske razumeli ruske vojake ruskih fregat, ki so nekoliko časa v Trstu bile. Eto lepa prilika za necega gospoda, da se prepriča, kako daleč sega naš „revni“ jezik.

Ptuje dežele.

Turška. Punt na otoku Kreti še ni zadušen. Turška vlada napenja sicer vse žile, da bi prej ko mogoče ondotne prebivalce pokrotila, ali do zdaj še ni bila tako srečna. Čudno pa je to, da se velike vlade, zlasti Rusija, nič ne ganejo in da molčé gledajo, kako se nesrečni narod na življenje in smert bije, da bi zdrobil turški jarm in postal svoboden. Skorej se je bati, da bo spet tekla zastojni kri in da Kretenci ne bodo kaj prida opravili. Žalostno! Kaj pa Bosna? Kaj Avstrija?

Parska. Liberalci so v državnem zboru sklenili, naj da Parska stopi v ožo zvezo s Prusko. Tudi prav! — Za gotovo se poroča, da se bo kralj s hčerjo ruskega cesarja oženil.

Pruska. Edini poslanec Jakoby je v državnem zboru proti Bismarkovim nameram govoril, rekši, da ustavna svoboda največ velja, in da, če vladi ni za njo mar, so brez prave cene vse njene zmage. Razun tega je pa tudi potožil, da ni prav, da se je Avstrija iz Nemčije pahnila. Mi nismo njegovih misli, vendar pa tudi nočemo oponašati Dunajčanom in drugim Nemcem, ki so sklenili zaradi tega zahvalnico mu poslati. — Kar pa zadeva združenje družih držav s Prusko, šla bo vlada svojo pot in storila, da se prej ko mogoče povsod vpelje pruska ustava in se tako vse države ob svojo samostojnost denejo. Ker Napoleon ne reče ni bele ni černe, mislimo si lahko, da je tudi zdaj Bismarkovih misli; vendar palahko o svojem času kako povračilo tirja.

Francoska. Markiz Demoustier je zdaj namesto Droyns de Lhoys a postavljen za ministra zunanjih zadev, ki jih bode začasno Lavalette opravljal. Govori se, da bo spet Napoleon enmalo strune napel, če tudi le toliko, da bo svet spet kaj o njem govoriti imel in da bodo Francozi vedeli, da Napoleon še živi. — Tudi se za gotovo poroča, da Maks ne bo več dolgo časa mehikanski cesar in da maršal Bazain že išče družega vladarja. Nekteri hočejo vedeti, da bode za to izvoljen znani gen. Santa Ana, ki je severnim Amerikancem bolj ljub in največi mehikanski bogatin, ki ima menda 50 milijonov premoženja.

Razne novice.

* Iz Ljubljane: Gosp. Miroslavu Vilharju so ob sklepu presvitlega cesarja od 12. pr. m. nasledki njegove odsodbe v tiskarnem procesu nekdanjega „Naprej“ a popolnoma odpuščeni Slava!

* Deželnih strelcev 3. in 4. kompanija ste nas zapustile 29. pr. m. in se podale na Gorensko, kamor pridete tudi 1. in 2. kompanija, ktere ste bile dozday v Podvelbu (Zoll.) Vse štiri skupaj ostanejo v okolici Kranjskega mesta.

* Pretekli mesec je umerl v Ljubljani znani natoroznanec Heinrich Freyer v 65. l. svoje starosti. — Bil je poprej kustos ljubljanskega muzeja, zdaj po konservator tržaškega.

* Pretekli teden 30. p. m. je umrla neka ženska z znamenji kolere, vendar se je po zdravniški preiskavi pokazalo, da ni za kolero umrla. Civilnega stanu še ni nobeden zbolel na kolero, vojakov je pa že nekaj tudi pomrlo.

* Kakor se je v Beljaku veliko tisoč hlebcev vojakom namenjenega kruha (glej dotično pismo) spridilo, ravno tako slišimo iz Pardubie, da je tudi ondi 40.000 hlebcev komisa v nič prišlo. — Povedali smo tudi že, da so Prusi semtertje tudi veliko tobaka za več milijonov vrednosti v roke dobili. Menda bi se bilo lahko še o pravem vse rešilo, ko bi bili kmetom za voznino kaj prida dati hotli. Tako pa so rajši vso bogato zalogo sovražniku pustili. Res, kaj lepo gospodarstvo!

* Po Lamarmorovem sporočilu o bitvi pri Kustoci bilo je tedaj talijanskih vojakov ubitih, ranjenih in vjetih 8175; med njimi je 337 oficirjev. — Od naše severne armade se šteje 3099 mertvih, 10.425 ranjenih; in 15.915 vjetih ali zgubljenih od pruske armade pa pravijo, da ni zgubila več ko 20.000 mož.

* Imenitni hervaški pesnik in rodoljub Preradovič je za generala izvoljen. Slava!

* Tolovaj Udmanic je oni dan župnika pri Vshsvetih blizo Zagreba oropal. — Zavolj pogostnih tatvin in ropov se je oklicala tudi v zagrebški in križevski županiji nagla sodba.

* Odbor slov. čitalnice v Ptujju naznanja, da bo v nedeljo 9. sept. t. l. v čitalničnih sobah „Beseda“ z govorom, petjem, tombolo, glediščem in plesom.

* „Pozoru“ se piše iz Kajra v Egiptu, da so mohamedanski verniki perve dni avgusta veliko svečanost obhajali. Bilo je v ta namen zbranih več tisoč ljudi, ki so se podali s procesijo na veliki ondotni terg Esbekie. Na čelu jim je bil veliki duhoven, jahaje belega konja, ki so ga štirje čversti korenjaki vodili. Prišedši množica na imenovani terg hitro popada na obraz na zemljo eden zraven drugega tako gosto, kakor so sardele v lajti, kljubu silnej vročini, ki je tedaj pripekala. Duhovnik na konju pa je potem jezdaril poredno in mirno po herbtu na zemlji ležečih romarjev, izmed kterih je dober del mladih in starih od konjskih kopit ranjenih bilo, mnogo pa se jih komaj po koncu spravilo, ker so jim bila rebra porterta! Vendar pa so se vsi srečne čutili, ker so za gotovo mislili, da jih je prerok (Mohamed) s svojo milostjo obiskal! — Tako mohamedanski romarji!

Dunajska borsca 3. septembra 1866.

5% metalike	63.05
5% nacional	68.50
1860 derž. posoj	80.65
Bankine akcije	728.—
Kreditne	157.70
London	128 25
Novi zlati	6.10
Srebro	126 50